

M A G Y A R M E R K U R

1789-dik esztendőben.

A' Róm. Csász. és Apost. Kir. Fels. különös engedelmével.

Szerdán Bóldog-Afzszony-Havának 3-dik Napján.

Külömb-féle törtéetek.

Lengyel Ország. Az ország-gyűlése mind-eddig tart, és külömbféle dolgok fordulnak elé, melyek nagyobbára a' külső udvarokkal való szövetséget és a' hadi kommissziónak fel-állítását illetik. A' 31-dik gyűlésben a' gyülekezetnek tagjai azt a' kérdést vették-elő: Kik legyenek az új Regementeknek vezéri? de ebben semmit sem végeztek és mászorra hagyták. A' 36-dik gyűlésben a' hadi kommissziórol volt a' szó. Némelyek Radomot, mások Krakó városát rendelték lakóhelyének. Sok vetekedés után el-vegeztetett, hogy Varsó legyen a' hadi kommissziónak helye. A' Király, miolta az ország-gyűlése fenáll, már háromszor betegedett-meg. Most megint az iratik, hogy a' Lengyel Fő Rendekek közül sokan, a' mint látszik, ismét az Orosz részre hajolnak; ámbár az

B

c-

előtt a' Berlini udvar mellett vóltanak. Ezen hirtelen való változásnak okát nem tudni; de úgy a' mint az ország-gyűlésén folynak a' dolgok, sokáig titokban nem tartathatik.

A' mostani erős télnek szomorú következéseit írják minden felől. Jóllehet még semmivel sem hagyott alább a' hideg; de csak ugyan a' múlt hónapnak 18 és 19-én mindenütt egyaránt a' leg-hidegebb idők jártak. Olly rendkívül való vólt az 1782 esztendőbéli, a' millyen fél-század esztendőktől fogva nem tapasztaltatott; és még - is a' leg-közelebb múlt esztendőbéli hideg annál is erőszakosabb vólt. Úgy látzik, mint ha Lapponiának szélső határára által-helyezettünk vólna. Veszedelemes vólt közel való helységekre úazni, hát a' kik hosszú úton jártak, mennyivel nagyobb életek-veszedelmében forogtak! Azok közül, a' kiket utban talált a' hideg, és nem vóltak ellene oltalmazva, sokan meg-fagytak. A' többi közt jöve böhaton egy ember a' Bétsi lineákhoz, és meg-sem állapodék a' forompóknál. A' vámos azt vélvén; hogy nem akarja ez a' szokott vizsgálásnak alája vetni magát; meg-állítja. De az útas ember semmit sem felelt, ám-bár még annyit kiáltának reája; csak azután, hogy a' strá'sa, meg haragudván az ő némaságán, oldalba döfte vala, halva esett-le a' lórol, és egészen meg-vólt fagyva. — A' Lemberg kerületben 3 napok alatt 37 emberek fagytak-meg. Két Orosz Papok a' faluról Lemberg városába útaztak. Minekutánna a' vámhoz jötenek vólna, a' kotsis meg-állítja az ő lovait, és a' vámos kéri a' vámpénzt a' két papoktól, de ezek mozdulatlan ülének a' fedeletlen kotsiban. Mind a' ketten meg-fagytak vala; és az oktalan vámos bé-vitette őket a' szobába; azt vélvén hogy a' meleg háznál majd meg élednek. De az ő gondosága helytelen

Iévéen; mind a' ketten halva maradtak. A' lovon ülő legény még nem volt egészen meg-fagyva, mellyet hihető-képpen a' lovaktól eredett meleg gőzölgésnek köszönhetett; de a' lórol le-nem szalhatott emberi segítség nélkül. Ordonánzra menő Ulánerek és gabonat vivő parasztok lovastul együtt meg-fagyva találtattak. — A' kin a' hideg erőt nem vehetett, a' leg-alabb a' farkafoktól félhetett. Buda mellett, Mária Zellben a' strá'sát a' Farkafok széllyel-szaggatták. El-hízem, hogy Magyar Országának hegyes vármegyeiben a' farkafok bátran bé-járnak most a' falukba, a' hová némelykor nyári időben is bé-tekéntének préda kedvéért. Egy Lengyel földes Ur az ő jószágiban vadászatra ment embereivel együtt ezen ragadó állatok ellen, és egy-néhány napok alatt 200 farkafokat ölt-meg. Nyereséges vadászat volt ez; mert a' Lengyel kormányozó izék minden farkas főért egy aranyot ad, és ugyan annyit fizet a' bőriért-is.

Fegyzés. Valójában keserves dolog, hogy a' tanult Europaiak, a' kik magok felől olly fokot itélnek, nem tudnak a' fagyott embereken segíteni nem tsak, hanem olly balgatag szokással élnek, hogy a' meg-fagyottakat a' nagy hidegről a' nagy melegre viszik, melly által azonnal meg-ölik őket. Lám az Ámerikai vad nemzeteket a' természet meg-tanította, miképpen kellefsék a' fagyottakkal bánni. Az éjfszaki Ámerikaiak a' leg-erősebb télben-is seregesen el-mennek messze földre vadászni; és ez által keresik az ő elelmeiket. Nagy hóban, és kemény hidegben utazván; fokan közzülök a' hideg miatt el-alufznak, és az ő útitársaik a' meg-merevedteket a' magas hóba el-takarják 's onnét tovább utaznak. Kevés idő múlva a' meg-fagyottak ismét meg-élednek, 's követik útjokat. — A' helyett tehát, hogy az illyetén szerentsétleneket

meleg házba vinni szokták, tanátsofsabb volna, vagy hideg vízbe tenni, vagy hóval bé-takarni; mert egyéb mód nintsen, melly által lehetne ezeken fegíteni. A' fagyos almat hideg vízbe szokták tenni, hogy a' fagyot ki-húzza a' hideg víz. — 1755-dik esztendőben is nagy hidegek jartanak. Azon esztendőben Német országban egy Úri személynek a' közel lévő helységbe kellett utazni a' hidegben. Hatul a' bakon állott az inafsa, a' ki, minekutánna keze lába meg-fagyott volna, le-ült könnyebbségnek okáért; de a' hideg erőt vévén rajta, le-esék. Az Úrnak eszébe jut a' szolgál, és bé-akarja ültetni magához; de sohol sem látja. Keresi a' kotsilsal együtt, és távul hátra az út felén halva találja a' legényt. Hogy siető volt az út, az eltemetésre nem vala idő, magával el-vinni alkalmatlan volt, azért csak a' hóba temette, a' visszfa jövetelig hallasztotta a' halotti tiszteletet. Harmadnapra visszfa tér az Úr ugyan azon az úton; de legényét sohol sem találja; hanem a' leg-közelebb lévő helységben a' vendég-fogadóban észre veszi a' kementze mellett. Ekkor elő-beszéli a' szolgál, hogy a' hó alól mászott-ki, 's ugy tettzett néki mintha mély álómból ébredne.fel.

Bukovina. Kkotim vára az ahoz tartozandó Rájával együtt a' most bé-állott 1789 esztendőre elő-adni fogja a' katonáknak rendelt számát, és gabonát eleséggel együtt vitetni fog a' táborhoz.

Moldvában is nyugszanak a' fegyverek. Az Oroszoknak téli lakások el-terjednek a' miénkig, tudniillik Szeret folyó vizeig. A' Törököknek csak egyedül Foksánban vagynak még 400 fegyerefeik, de a' kik az oda való falusi lakosokkal nagyon jól bánnak és minden tselekedetjek által ki-nyilatkoztatják, hogy kemény parantsolatjuk lehet arra, hogy tsendefségben maradjanak. Oszmán Basáról, Khotim várának hajdani

Kommendansárol a' hírlelő levelek mondották, hogy meg-sinoroztatott. De még él ugyan; hanem a' Törököknél nintsen nagy betségben, és kedvekben, mivel nékie és az ő népének nem akarták meg-engedni a' Dunán való által-menetelt; hanem arra kényszeríték, hogy Khotim felé visszafut-térjen és a' várat ujjontan el-foglalja. De ő nem is készül, mert jól által-latja a' véghez-vitelnek lehetetlenségét; az alatt az ő egész seregével a' Tatar Kan mellé adta magát.

Török Országbul a' hírek oly későn érkeznek mi hozzánk, hogy inkább óságoknak, hogy sem ujságoknak lehet azt nevezni, a' mit onnét hallunk. De ez sem lehet másként egy távol lévő országban — kivált a' mostani háborus időben — a' honnét a' leveleknek nagyot kell kerülniök, hogy ide érkezhessenek. A' leg-ujjabb hírek Konstantzinápolyból Októbernek 22-dikéről szólnak, és emlékezetesebbek, hogy sem el-halgathatsam azokat. A' fényes Portához érkeztenek az előbbeni napokban a' Nagy Vezérnek tudósításai a' táborból, 's egyebet nem foglalnak magokban, mint a' mit a' Török Diván előre-látott vala: hogy tudniillik az Ozmanni Sereg a' télnek el-közelgetésével kényszerített fog, Magyar országból ki-takarodni. Leg-először is azokat a' nyereségeket hozza-elő a' nagy Vezér, a' mellyek a' Török seregnek jutottak a' Bánátságban, és főképpen a' fok marhákból, gabonából 's több a' féléből álló zsákmányokat, a' mellyek minden felől el-vetettek és nagyobb bátorság okáért a' Dunán által-költöztettek. A' tudósításnak bé-rekefztésénél jelenti, hogy kénytelen vólt vele az el-foglalt tartományt el-hagyni. Ennek okát ezt mondja lenni: hogy az ő seregének a' télén által nem lett volna elesége, a' lovas-ság abrakot nem talált volna, és a' katonaság, szü-kölködvén erős várak nélkül, bátorságot nem talált

vól-

vólna. A' Török Diván meg - nem elégszik ezzel, és azért a' Nagy Vezérnek hátrálását durva szemekkel tekinti; mert ha ez az el-foglalt tartomány Török hatalomban maradott vólna, valamennyire az el-vefztett várakat fel-érte vólna; most pedig minden nyereség a' Magyaroké vólna. Mindazáltal a' Diván mind ezeket titkolja a' nép előtt és Isten tudja menyi fok nyert győzödelemmel hizelkedik-nekie. E' végre naponként más más néző játék adatik. Most vífznek a' Konstantzinápolyi utzákon végig vasra verettetett bődogtalan rabokat; majd megint egy csoport szegény Bánátusi lakofok, a' kik rab-szolgálatra hirtzoltattanak, a' nép előtt mutogattatik. Ezen kívül a' fegyver tárház előtt 20 ágyuk ki-rakva vagynak, mellyeket a' Nagy Vezér egymás után el-vett a' R. Császári hadaktól, és, a' mint előbbeni levelekben hirdetem, a' fő városba küldött.

Az a' hír, hogy Khotimot a' R. Császári hadak el-foglalták, a' Nagy Vezér által-is meg-erősítettett; de, a' Török Diván hogy a' népet jó kedvében tartsa ezenképp adta hírül a' dolgot, hogy a' Magyaroknak, csak a' töredéki ennek a' várnak, jutottak kezébe; de a' lakosok, a' várnak őrizetje és az eleség a' hadi készületekkel együtt meg-mentettett.

A' Kapitány - Basának még eddig semmi hírét sem vette a' fényes Porta. Ezen hajós Vezérnek ellenségi mind a' két Vezér közt hasonlítást tesznek, a' mellynél mindenkor vefzt a' Kapitány Basa; jóllehet egyik annyit vitt véghez a' mennyit a' másik. Mind a' ketten nagy hatalommal el-indultak, fokáig vefztég ültek és semmire sem mentek. A' Portának *Ministerei* nagy nehezen titkolhatják az ő kedvetlenségeket az eránt, hogy a' tengeri hadakozásra felette fokot költöttek, és, jóllehet Konstantzinápolynak el-foglalásától fogva az Ottomani Portának olly
szép

szép és erős hajós serege nem volt, mindazáltal olly tsekély fogaraja 's a' mi több, annyi vesztésege volt. Maga a' Török Szultán olly igen meg-illetődött ezen a' tengeri vesztéségen, hogy senki sem bátorkodik az ő jelen-létében a' tengeri hadat elő-hozni; még a' fekete tengert és Krimiat nevezni sem mérészel.

A' meg-hólt Reisz Effendinek tisztsége még nintsen senkinek adva; és a' Nagy Vezérre vagyon bízva, hogy annak adja, a' kit arra méltónak itél. Ebből azt leh tki-hozni; hogy a' Nagy Vezér még nagyobb tekintetben vegyon a' Diván előtt, mint sem látszott, midőn a' Kaimakan le-tétetett az ő tiszti-he-lyéről.

A' Frantzia Követ nem régenten ismét ajánlotta az ő szolgálatját a' békefég' kötésre. De haszontalan vala az ő iparkodása; mert olly választ nyert, a' mellyből ki-tetzik, hogy a' békeféghez még most nintsen reménység.

A' Berlini, Londoni és Stokholmi Követek nagy betsületben vagynak a' Török udvarnál. Némelykor a' tanátsba is el-hivattatnak, a' melly tartatik a' hadakozás eránt.

Mind untalan azzal vádoltattak az Oroszok, hogy az idei hartzra-kelesben henyéltek, és sem magok nem hadakoztak, sem pedig a' vélek szövetséges R. Császári hadi sereget nem segítették. Elégségesen megtzafolják most az illyen beszédeket, és ki-tesznek magokért még ebben a' kemény időben-is. Várván vár-ták ez előtt mindnyáján azt a' hírt, hogy az Oroszok Ouzakovot el-foglalták, és senki sem hitte vólna, hogy a' télen valami jeles dolgot vigyenek véghez az Oroszok. A' m. f. hónapnak 2-dik napján érkezett ő Fel-ségehez, midőn még beteg ágyában fekünnék, egy kurirral az a' hír, hogy az Orosz hadi sereg Potem-kin

kin Hertzegnek igazgatása alatt Oszakov várát a' múlt hónapnak 17-dikén sok vér-ontás után ostrommal szerentséfen bé vette. Ezen fel-dúlásnál az Oroszok 7300 Törököket le-vágtak és a' többbit rabságra vitték. Kevés hafzna volt tehát annak, hogy a' Kapitány Basa, minekelötte el-távozott volna, 10000 fegyverefeket bé-szállított a' várba. — Bővebb tudósítását rövid idő múlva fogják venni az E. Olvasók.

Spanyol országbul. Betsbe jött kurir azt a' tudósítást hozta magával, hogy ő Felsége a' Spanyolok Királya Decemb. 13-dikán éjtszakan ki múlt e' világból.

Dubánovtzáról Szemlin mellett. Decemb. 21-dikén. Minekutánna az egész nyáron eleget fárodtunk és szenvedtünk volna; tsendes és nyugodalmas téli lakást reményeltünk. De meg-tsalt a' reménység; mert a' mi Regimentünket (t. i. Gyulay Regimentjet) találta a' fors, hogy 3 kompániái a' Besánia töltésnél lévő Observatoriumban, néző helyen, táboroznak és minden 15 napok után fel-váltatnak. Jan. 5-dikén rajtunk lesza a' for. — Tegnap volt Szemlinben egy Basa. Sokan azt akarják ebbül ki-hozni, hogy a' fegyver-szünet valóság-gal köttetett és bizonyos időre meg-határozottatott.

Bétsből Jan. 3-dikán. A' Magyar ország Birája és a' Helytartó Tanátsnak Feje Vá'sonkői Gróf Zitsi Károly Ur ő Excellentiája a' maga Hivatalához Hazájához és Fejedelméhez való hivségét hitével petsétlé-meg a' mult vasárnap.

Ő Felsége költségével a' leg-közelebb múlt hónapnak első napjain Budáról sok borral meg-terhet hajók mentek Szemlinbe a' hadi sereghez. A' jövő tavaszszal szünet nélkül fog a' táborba hordatni a' bor, hogy a' köz-katona, mindenkor 4, 5 krajtzáron ihafsa a' bornak itzójét.

P E S T E N N,

Nyomtattatott Patzkó Ferentz' betűivel.